

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. maja 1877.

Obseg: Razglas Kranjskim živinorejcem zarad prodaje goved. — Vabilo. — O popotnih učiteljih kmetijstva. — Velika škoda nespametnega pokončevanja gozdov. — Pneumatični sistem za izpraznovanje straniščnih jam v Gorici. — Deželni zbori. — Glasbeno slovstvo. — Govor škofa Kišinjvskega in Hotinskega na „Skakovem polji“. — An-gora. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas Kranjskim živinorejcem zarad prodaje goved.

14. dne t. m. (to je, prihodnji pondeljek) dopoldne ob 9. uri je v Kranji,

19. dne t. m. dopoldne ob 9. uri pa v Ljubljani prodaja iz državne subvencije nakupljenih goved (juníc, krav in bikov) po očitni dražbi, in sicer se bode

v Kranji prodajala rdeča (Koroška) živina „na gmajni“ pod mestom,

v Ljubljani pa siva (Štajarska) živina na dvo-rišču gostilnice „zum baierischen Hof“ na Dunajski cesti blizo železnice.

Ta žlahna plemenska živina se bode postavila na prodaj za polovico tiste cene, za katero jo družba kme-tijska kupi in se prodá tistemu, kdor največ za-njo dá proti temu, da jo 1) koj plača in 2) se po pismu za-veže, da jo najmanj 2 leti v naši deželi za pleme ob-drži; zato se ne prodá nobenemu tujcu, ki bi jo iz de-žele peljal.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 6. maja 1877.

Vabilo.

Na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu pri Vipavi se prične 17. dne junija t. l. nov brezplačni nedeljski kurs za odraščene ukaželjne gospodarje vinorejce.

Podučevalo se bode vsako nedeljo od 8. do 10. dopoldne v trtoreji in kletarstvu; večkrat med letom vršile se bodo tudi toliko v trtoreji, kolikor v kletar-stvu praktične vaje v najvažnejših delih, katerih se bode moral vsak učenec vdeležiti. Kdor želi v ta kurs vstopiti, oglasi naj se do 15. dne tekočega meseca pri vodji navedene šole.

O popotnih učiteljih kmetijstva.

Iz zadnjega lista „Novic“ smo izvedeli, kako hud boj je v deželnem zboru Kranjskem bil o predlogu, naj se nastavi popotni učitelj kmetijstva.

Čuditi se je, kako da je komú še mogoče dvomiti o potrebi tacega nauka v deželi, kakoršna je naša,

ki nima nobene popolne kmetijske šole in kjer ni malih kmetijskih učilnic naslonjenih na ljudske šole po de-želi. Čuditi se moramo pa tem bolj temu, da prav tista stranka, ki se z „inteligenco“ šopiri, je nasprotovala nastavi popotnega učitelja za kmetijstvo. Dr. Bleiweis je pač pravo zadel, rekši, da „ima človek jezik več-krat zato, da svoje misli skriva“, to se pravi z drugimi besedami: „eno govoriš, drugo pa misliš.“ Tako je go-tovo tudi o tem vprašanji z nemškutarji Kranjskega deželnega zbora; oni so odbijali popotnega učitelja ne za to, da ne bi poznali koristi tacega podučevanja zdaj v tem, zdaj v drugem kraju dežele, ampak odbijajo ga le zato, ker bi slovenski jezik tudi po tej novi poti k veljavi prišel, in ker se bojé, da ne bi popotni učitelj svoje mislje rabil tudi za politične zadeve, na pr. ob času volitev i. t. d. Vsaj je neki poslanec nemčurske stranke se zagovoril, rekši: „že tako imate povsod na-stavljene farje in druge svoje pomagače pri volitvah, zdaj pa hočete še celó plačanega popotnega agitatorja dobiti.“

Popotne učitelje kmetijstva imajo že druge dežele in celó take, katere so v kmetijstvu naši že veliko na-prej. Naj pa poleg tega še poročamo, kar je že pred 10 leti slavni dr. Pabst, takrat c. kr. svétnik v mini-sterstvu kmetijstva in znana avtoriteta v kmetijstvu, go-voril v svoji knjigi: „Ueber landwirthschaftliche Fort-bildungsschulen und Wanderlehrer sowie über die Mittel zur Bildung und Belehrung des Bauernstandes über-haupt“. V tej knjigi piše med drugim tako-le:

„Popotni učitelji kmetijstva v obče se mo-rejo smatrati za pionirje, kateri med kmeti pot gladijo napredku kmetijstva. Če tudi se od njihovega podučevanja zavolj kratko v vsakem kraju odmerjenega časa in zarad različnosti glav, katere po-slušajo popotnega učitelja, ne more pričakovati, da bi kmetje postali učenjaki in sistematično izurjeni polje-delci, se jim vendar po takem poduku odpirajo glave, da sprevidijo napake in pomanjkljivosti svojega kme-tovanja, se začne drug z drugim potem pomenkovati in premišljevatí, kako bi na svoje kmetijstvo obrnil spo-znani dobri nauk. Treba je pa, da je tak učitelj popol-nem izveden mož in da zna to, kar hoče poslušalcem razložiti, prav po domače povedati; se ve da mora po-znati tudi razmere kmetijstva onega kraja, kamor pride za pridigarja poljedelstva. Dobro znano je, kako velik vspeh so imele tako zvane „poljske pridige“ gosp. Hor-skega na Českem, duhovnega kurata gosp. Trientlna na Tirolskem. In kdo drug kakor kmetijske družbe so

poklicane v veljavo spraviti popotne učitelje, ki so brez ugovora važen pripomoček za napredek kmetijstva. Popotni učitelj je dalje tudi važen faktor za snovanje in pospeševanje tako imenovanih nadaljevalnih kmetijskih šol, za spodbudo združevanja kmetovalcev o koristnih novih napravah, omišljevanji novih kmetijskih mašin, o skupnem zboljševanju zemljišč itd.“

Tako in še več piše visokocenjeni učenjak Pabst. In to, mislimo, da bo zadostovalo podučiti take, ki pri nas nimajo še zadostnega spoznanja, kaj je popotni učitelj kmetijstva in koliko je vreden za pospeševanje silno potrebnega nam umnega kmetovanja.

Velika škoda nespametnega pokončevanja gozdov.

„Novice“ so že sto- in stokrat razkladale škodo neizmerne pokončevanja gozdov. Ker pa skušnja kaže, da je o tej škodi še mnogo nevernih Tomažev, zato jim zopet navajamo iz dežele Guatemale v centralni Ameriki sledeči žalostni dokaz, ki ga nam popisuje dr. H. Polakowsky tako-le:

V tej deželi se je pokončalo mnogo gozdov in nasledek tega je zdaj to, da se je zračje vse sprevrglo, pridelki polja zmanjšali in raznotere bolezni nastale. Letni časi ne nastopajo zdaj več v poprejšnjem lepem redu, in padel je sneg v začetku leta 1875., ki ga tukaj že čez 50 let niso več videli. Hude ure nastopajo zdaj veliko huje in večkrat kakor nekdanj. Te žalostne premembe, katere najbolj bitko čutijo kmetovalci, so po ukazu vlade napotile umne gospodarje, da so zopet začeli les zasajati v iztrebljenih gozdih, da odvrnejo uime, katere so zakrivili oni sami in pa njihovi predniki.

Pneumatični sistem

za izpraznovanje straniščnih jam v Gorici. *)

Kakor se katero mesto širi in stanovalcev število množi, pa njihove duševne in materialne potrebe rastejo — tako mora mestna gospódka imeti čedalje večjo skrb, ustrezati tem potrebam, vzdrževati v vsakem oziru red in pospeševati meščanov blagostanje; mar jej mora biti za vse, kar je blagostanju pogoj in podlaga; mar jej mora biti na priliko za zdravje ljudi, tedaj tudi za njega pogoje: za snažnost, vodo itd.

Pri nas v Gorici — naj reče kdo o našem starešinstvu, kar hoče, in naj ima sicer starešinstvo družih napak, kolikor koli — pri nas mestna gospódka za lepšanje in snaženje mesta — se ve da za naše denarje — dovolj skrbi. Mesto resnično napreduje — v nekaterih rečeh znabiti prenašlo in je napredek predrag.

Najnovejši napredek je nova straniščna uredba, to je, izpraznovanje straniščnih smradotkov s takimi zračnimi sesalkami ali zrako-pumpami, da ni čutiti nič smradú. Sesalka ima cev iz kavčuka, katero spustijo v jamo skozi primerno široko luknjo, napravljeno v plošči, s katero je jama zatakna. V eni minuti je jama izpraznjena. Delo se opravlja po dnevu, ker ni se bati nikakega nadležnega duha. Temu sistemu pravijo „pneumatični“ po grški besedi „pneuma“, katera po naše pomeni: zrak, sapa. Vpeljan je že v mnogih mestih na Nemškem, na Francoskem, v Belgiji, na Angleškem, v Italiji (na pr. v Milanu že od leta 1864., v Vidmu od leta 1873). Tudi v Avstriji ste že vpeljali novi si-

stem mesti Trident in Inšpruk; dalje se ga poslužujejo v cesarskem gradu Gödöllö in v kaznovavnicah v Leopoldstadtu na Ogerskem, v nekih fabrikah, na neki grajsčini knez Schwarzenbergovi na Pemske in drugod.

V principu je že tudi c. k. vojno ministerstvo (12. oktobra 1875.) sprejelo ponudbo fabrikanta Knaust-a na Dunaji, kateri bi hotel vpeljati pneumatični sistem v kosarnah in sploh v vojaških poslopih.

V Gorici sta prevzela vpeljavo pneumat. sistema gg. Iv. Covacig in Ed. Seitz in storila dotično pogodbo z municipijem. Glavno načelo, ki je tej pogodbi podlaga, je to, da je pneumatično izpraznovanje stranišč posilno in da mora vsak hišni gospodar jame in pokrov na njih tako prenarediti, da bo vse novemu sistemu, to je, sesalkam primerno. Društvo Covacig & Comp. nima sicer pravice, da bi le ono samo jame čistilo in materijo odpeljavalo, to stori tudi gospodar sam, ali kedor koli, da le ima sesalko in sod po zapovedi narejen za odpeljavanje blata; ali, ker so pneumatične priprave za večino zasebnikov predrage in se jih tedaj malokdo sam omisli, imelo bi — vsaj prvi čas — društvo monopol v tej zadevi. Koncesijo je sicer dobil tudi že nekdo drugi za osnovanje enake naprave, kakor je Covačig-eva, ali do sedaj je ni še rabil. Društvo Covacig & Comp. je potrosilo 20 tisuč gold. za napravo prostornih podzemeljskih hranišč za straniščno robo. Ta društvena naprava je proti zahodu od mesta, nad Stračicami. Vsled omenjene pogodbe je vsak hišni posestnik, kateri ne trebi svojih jam sam ali po kom družem, dolžan, — posluževati se društva C. & Comp. in plačati, mu vsakrat 1 gld. 50 s. do 2 gold. za delo in sicer zato več ali manj, ker in mogoče povsod priti enako lahko do straniščne jame ni enako lahko delati. Materijo odpelje društveni voz v društveno napravo, ali roba ostane lastnina hišnega gospodarja, toda mora v kratkem (določenem) času poslati po-njo. Roba čaka gospodarja v sodih društvenih, v katerih je bila odpeljana; samo, če se gospodar ne briga za materijo, iztoči se v podzemeljska hranišča. — Kmetom, ki so poprej cele noči zgubljali in se veliko truditi morali, da so straniščno jamo izpraznili, prihranjen je zdaj čas in trud, če gredo po „lájben“ v društveno napravo. Tu podložijo svoj sod pod pipo in v malo minutah je napolnjen. In to delajo po dnevu, ob kateri koli uri. Res je pa, da bodo za gnojno robo brž ko ne kaj več plačevali, kakor so plačevali poprej hišnemu gospodarju. Ali bode kmetom to prav ali ne, ne vem. Navadno je kmetu več mar za par soldov, ko za trud.

(Kon. prih.)

Politične stvari.

Govor škofa Kišinjevskega in Hotinskega na „Skakovem polji“

vpričo carja Aleksandra Nikolajeviča in velikih knezov po prečitanji visokega manifesta, ki oklicuje vojsko proti Turčiji 12. (24.) aprila 1877.

Vojvode in vojaci kristoljubivi! Preblagi naš Vladar in car kliče vas na izvršitev svetega naloga! Vas čaka resnično velik in svet nálog, da naredite konec neizrečeni divjosti in zverinstvu, katero javi Turek že nekoliko stoletij nad nesrečnimi brati našimi — kristijani; nálog, rešiti jim življenje, vero, družino, imetje in národnost iz samovoljstva in oblasti divjega sovražnika in ponižavšega njega jim podeliti moč, da uživajo človeške pravice. Slaven nálog pripada vam, da tudi za Dunajem in Balkanom povzdignete Kristev križ nad polu-

*) V prevdarek tudi mestnemu starešinstvu Ljubljanskemu. Vred.